

Ani ri Eberaio

Buk ke kita salik ia si pakangai ani mang sikei a kuvkuvulan i lomlomon, kita lapo buk atolongon ani kari lomlomon, using mang matan vap kipo kakaumang iria, na kilapo maiten asukang. Buk ke, asi vil akit ani kari lomlomon, na kapo atulisai kapa aniria ta avibisan lava ang God kataala abis ia si Karisto Iesu. Ta Karisto papalik nia kapo angkoai si amalangasai anira ta kana laulauan tutuman a God. Buk ke kapo mengen ta potol a bil lava. Ainoai ina, Iesu ninia na nat tutuman luai i God. Taun Iesu kata to kuli vunep, kata paus a keve mamaiten miang, kuvul ve kui lava, na si lau suke, God kala asereiai ani Iesu, ani ka ainoai luai i igenen asi pakangai ani ri vap aongos (2:10). Au, asukang a Iesu kalapo soliu luai ani ri katakai i kus amalangas aino, kuvul ve ri angelo, na kapo soliu kapa na Moses. Apongua ina, God akorong kata akanangai ani Iesu, ani ninia ka katakai i sula asikei. Na kapo ainoai katakai i sula nei kuku, na kapo angkoai si vil ato ani vap ang kipo lomlomon atutuman tatana. Na keve laulauan na saupai si Moses, kata mengen tataria asukang ke. Kipo asukang palau val kankanuai i bil lava ang a Iesu kataala abis ia. Buk ke kapo vil akit kari lomlomon ri vap. Nang asukang a kapo atogon a mengen duk i lomlomon neina si ri vap aino i Israel (11). Akamusai ina, kapo mengen akos iria ta kantanem man a saka mamaiten an ka sabonai aniria, kapo ro ki tung akitmat si lomlomon tung

si taun i mat. Ki atung a mataria kuli Iesu, ki using kana keve laulauan, na kapo ro ta mamaiten ve kui ka ago ta tak suai ani kari lomlomon (12:1-11).

God kata lapo mengen si kana nat

¹ Aino God katapo mengen taun a keve tivura si keve katakai i kus amalangas si mamain ta selen na taun angpetpetekai. ² Au na kana, si akamusai i taun ke, kata lapo mengen si kana nat, voiang kata so akalitai ania ta nia ka taukai i keve bil aongos. Na le singina, nei pangau ke kata abis ia. ³ Kapo amangai ani minaungan laba i God na e pukun ina kapo vil atutuman aongos luai ani kana laulauan. Kitmat i kana mengen kapo teng akit aongos a keve bil. Kata serei asi me vil adaus anira si kara lau rikek. Au kana vang kanlapo sinong si kana sinsinongan lava e pangkul luai e palso. ⁴ Na kapo tavirimok ani ri angelo using kata poso asan ro luai ania ani ri angelo.

Nat i God kapo tavirimok ani ri angelo

⁵ Arai, mang saka angelo an God kata antok ia ta, **Kupo kag nat. Kana naka asereiai anim na napo tamam, na, tarung uli angtama?** ⁶ Na kapa, si taun ang God kata alis kana posong sang ane kuli rina, kata antok ta **kapo ro kana keve angelo aongos ki soturungai singina.** ⁷ Ani ri angelo kapo mengen ta, **Kata asok kana keve angelo ani ki sang val malu na ki anini kana mengen.** ⁸ Sikei ani kana nat ta, **Numai God, kam sinsinongan ka ago asikei. Kam lau korong kapo kam kitmat i saupai ani kam matan vap.** ⁹ Kupo buk a lau korong na kupo

mirik ani putuk saupai. Si oring suke God, kam God, katale tui a patum ta rul sain roron i uruk, akanangai anim ta ku lakat aniria kipo auai ve numai. ¹⁰ Na, numai Volava, kuta kirkirangai ani kuli rina si tutapongai. Au na metekuku kapa, kapo avibisan i ngono kungam. ¹¹ Ki tamit lak, sikei numai ku tokos. Ki kavang val vakup ipo kavat, ¹² na ki lun ia, na kala matung asi sakol. Sikei numai, parik kupa sakol. Ku uli ago asikei. ¹³ Au mang saka angelo an God kata antok ia ta, **Ku sinong e falso ig na naka vil kam petau ani kime koskosai i ngono kakim? ¹⁴ Kapo kovek using kipo vap ipo asok palau, ani ki abis papakangai aniria vap ang a God katale atotogon iria ta to asikei.**

2

Vilvil ato lava

¹ Asukang a kapo ro tara anguan atu talinga aroron an, ani tara teng akit a mengen ang taratala longong aino ia, vei nganing tarala uak arikek. ² Using a mengen ang ri angelo kita alis aino ia kapo korong luai asukang ke ta ria aongos kipo putuk saupai na kipo longo bot, vilvil akui ka duai akorong palau iria. ³ Au sukana vang, nei? Tara saka sip an man tarapo tere apuak ta vilvil ato lava ke? Volava akorong kata alis ia le kabang si ainoai i taun, na ria kita auai ve nia kitale longong ia. Au kimela atutuman luai ania singira. ⁴ Na God katale akikit ia singiria si keve akanangai, keve bil i vilvil ataping, mang keve avibisan madot kapa, kuvul ve keve alilis

Malanganto Gogoai kata alis ia, angkoai palau val kana vubuk.

Tukul bung i vilvil ato

⁵ Au na ani kuli rina ang lak ka serei, tarapo mengen tatana, God parik katapa lomon ia ta ri angelo ki saupai ania, parik. ⁶ Sikei, mangsikei kata amalangasai ani kalinga asukang ke, **Ri vap i vunep palau, na kupo lomlomonai aniria. Inatus i pukun palau ke, na kupo aiveven aro iria.** ⁷ **Kuta asinong iria na kari sinsinongan ka kevkev tapai ani ri angelo. Kuta amaus iria ta asan minaungan roron.** ⁸ **Kuta atung iria ani ki saupai ani keve bil aongos.** Io kapo kovek i bil kata teng apok ia ani ki ago ta saupai an ania, kantanem si taun ke parik tarapa arai ta keve bil aongos ke kipo saupai ania. ⁹ Sikei, tarapo malangas a igenen ang, vo ago aino ang e kevkev i ri angelo, nia palau a Iesu, God katala amaus ia ta kana asan minaungan roron using katala kui na kala mat. Au na si oring suke, kana lomlomonai roron a God anira aongos ta Iesu ka mat ani ri vap.

¹⁰ Using kata ro luai ta, nia vo tukul bung i keve bil aongos ang asi amaus ania, kata vil atalupus a vo asereiai ani vilvil ato ke, using kata ausingai ani inatus nei selen i kui, na e mung ina kila mang miminaungan. ¹¹ Using a vopo vilvil adaus ang na ria katala vil adaus iria kipo sikei palau. Au asukang, parik kapa lolokovo si posong aniria ta kipo angtasimal ve nia. ¹² Asukang ke, **Naka posong amalangas kam asan si keve tasig na naka tangam i alatun anim e mataria i ri**

vap. ¹³ Na mang anu, **Nau naka atung kag lomlomon serei singina.** Au na mang anu, **Arai, nau kana ve inatus ke, God katala alis iau tataria.** ¹⁴ Asukang, using a keve tasina kipo atogon pukun, nia kapa kata kun atu pukun val ria, na kata asalak aongos a keve kui i pukun ke na ka mat. Kana mat nang asi kana ko suai ani vopo uli saupai ani mat ang, nang a vo petau ang anira. ¹⁵ E iang kala akala iria vap ang kitapo uli sunguk ani mamaiten i leng ani mat, si kari to le kabang. ¹⁶ Kapo malangas ta parik nang kapa pakangai ani ri angelo, parik. Sikei, ani matan tivuna i Abaram. ¹⁷ Sukana, tukulai i kana serei luai val keve tasina, asi kana me abis val ainoai katakai i sula alilis serei si God ta ngorem na tutuman, ani ka amatung a luai nei liuan i God na ri vap marai kari lau rikek. ¹⁸ Using si atoktokngai ang, nia akorong kata kui na le si kana atoktokngai kapo angkoai si pakangai ani vap ang kipo duai a atoktokngai.

3

Iesu kana asan kapo tavirimok ani Moses

¹ Asukang keve tungag daus, nami vap ang mitala luk a songo ke le metekuku, mi kelai akitmat ani kami lomlomonai si Iesu, nang taratala ainak ania e ring malangas ta God katala atung ia ani kame akuskus tatana na kapo ainoai i katakai i sula serei si God anira. ² Kata atutuman luai aongos si kana laulauan i abis e matana i vo asok ang ania, asukang val Moses kata abis nei liuan i kana vap. ³ Asi kinle korong ania ta kapo tavirimok, arai ania si miminaungan ina ta kapo

lavlabat luai ani Moses. Asukang val katakai i abis lu kapo atogon asan si lu ang kapo abis ia, sikei lu ang kapo kovek i asan. ⁴ Lu, igenen kata abis ia, sikei God, nia kata abis a keve bil aongos. ⁵ Tutuman, Moses kata abis atutuman nei liuan i kana patvap na ka mengen amalangas aino ta sa ka serei lak, ⁶ sikei a Karisto, nia kapo nat i God, na tarapo angtasimal ve nia, man tara teng akit aro kara lomlomon akoai, kuvul velay ani uruk na vinga takaring, voiang tarapo aminaung singina.

Ausai ani kana vap a God

⁷ Asukang vang a mi longong a mengen ke Malanganto Gogoai kataala posong ia, **Kana si taun ke, man mila longong a kalingana,** ⁸ **mi ago ta vil akit an ani vingami, asukang val taun ang mitapo uli soal pok na asosol anig singina nei ring varasai palau.** ⁹ **Using e iang nang keve tivumi kitala arai ani kag mamain ta avibisan si 40 na matas aongos, sikei kita asosol iau.** ¹⁰ **Nambang a tukulai ina nata lapo songag ani matan polokan ang na nala antok ta petau ke vingaria kapo uli pasal akipai, parik kipa nas kag selen.** ¹¹ **Au nala posong kag marala na nala atovala ania asukang ke. Ki ago luai ta palak an si kag rina i ausai.**

¹² Keve tungag, mi aiveven vei nganing a mangsikei imi kala atogon a vinga visuk i tav lomlomon, na kala pasal suai ani God to ke. Ka ago. ¹³ Sikei mi uli ngangaiga angpokpokai animi si kapo mangias lak. Ani ka ago ta mangsikei imi, lau rikek ka akipang ia na kala kit a vingana. ¹⁴ Taralapo tung kuvul nang ve Karisto, na man

tara uli tung akit si kara ainoai i tutungan, tung si akamusai i taun, vola ro. ¹⁵ Val kataa posong ia lenginang, **Kana si taun ke, man mila longong a kalingana, mi ago ta vil akit an ani vingami, asukang val taun ang mitapo uli sual pok singina.** ¹⁶ Au, ri si nang kita longong a kipo asosol ia? Parik nang ta petau ang aongos Moses kata asoung iria pelek a Aigipto? ¹⁷ Au na ri si kita vil asongag ia si 40 na matas ang? Parik nang ta petau po uli bil arikek nei ring varasai palau ang, na pukun iria kala mun putuk palau? ¹⁸ Au na ri si kata atovala aniria ta ki ago ta palak an si kana rina i ausai? Parik nang ta petau vo tav lomlomon ang? ¹⁹ Asukang a tarala arai korong ta, using parik kitapa lomlomon, parik kipa angkoai si palak.

4

¹ Asukang a tara aiveven akit aro vei nganing kala ararai ta mangsikei imi kala sakap ia. Using kapo tutuman anira ta taran palak. ² Arai, taratala kun longong ani akus roron ang val ria. Sikei, mengen ang kitala luk ia parik katapa pakangai aniria marai kari tav lomlomon. ³ Au na tara, using taratala lomlomon, tarala palak si kana rina i ausai. Kapo asukang val kataa posong ia ta, **Natala posong kag marala na nala atovala ania asukang ke, ki ago luai ta palak an si kag rina i ausai.** Sikei e mung i kana la asisinong aongos ani kuli rina, kala kamus kana abis. ⁴ Using si mang vuk oring nei salsalik kata mengen kapa ta valimalengua i taun asukang ke. **Si valimalengua i taun God kala ausai**

ani kana keve avibisan aongos. ⁵ Kata mengen kapa ta, **Ki ago luai ta palak an si kag rina i ausai.** ⁶ Io kapo asukang lak ta mang matan ki palak si ausai ang, au na vap la kolongong aro ani akus ro ang, using kitala longobot, kila tav palak. ⁷ Asukang a God kala atu taun pok na kala posong ta, **Kana si taun ke.** Val God kata mengen aino si kalingana i David asukang ke, **Kana si taun ke, man mila longong a kalingana, mi ago ta vil akit an ani vingami.** ⁸ Arai, si taun aino suke, vei mitapo sekrat ta Iosua kata alis imi ta ausai roron, sikei parik. Using e mung ina God kata atung a mang taun petekai. ⁹ Au sukana kalapo malangas ta ka atogon a ausai roron, ani kana vap a God, val nia kata ausai. ¹⁰ Using man a sikei kapo palak si kana rina i ausai a God, kan ausai pelek suai ani kana keve avibisan aongos, asukang val God kata ausai. ¹¹ Asukang a tara atokngai amadot aro ani tara palak si ausai ang, ani ka ago ta mangsikei ka uak arikek marai kana longobot val petau ang.

¹² Using kana mengen a God kapo mengen i to, na kapo kitmat luai, angkoai si lamut asiang luai ane nei vinga na malanganto, asukang val samele redelekan kapo lamut a angrodoai i tuan. Kapo kinle korong a keve lomlomonai ira, kuvul ve kara keve vubuk aongos. ¹³ Kapo kovek luai i mangsikei a bil kapo angkoai si mun e ngono matana. Keve bil aongos kipo ago nei ring malangas palau i iuang, voiang tara an akuskus lak ia ta kara keve avibisan.

Iesu nia na ainoai i katakai i sula

¹⁴ Au kanat, lenginang taralapo atogon a ainoai i katakai i sula, Iesu, kana nat a God, katala palak ane pangkul luai. Asukang a kapo ro tara teng akitmat si sa taratala ainak ania e ring malangas na tarapo lomlomon tatana. ¹⁵ Using kara ainoai i katakai i sula parik kapa vongvong i sunguk mamakus ve tara si kara keve laulauan rikek, parik luai. Using kitala atokngai ta ki kun bui ania asukang luai val tara, sikei parik katapa uak. ¹⁶ Asukang a kapo ro tara pasal asung taun kana sinsinongan a God ta vinga makos, using kapo igenen ro luai. Ani tara luk kana ngorem na kana keve roron si taun ke tarapo aunai inongos taun luai ania.

5

¹ Ri ainoai katakai i sula aongos, kitapo akanan-gai aniria nei liuan i ri vap, ani ki tung aniria si keve avibisan serei si God, asi abis ani keve alilis na asi sula kapa ani keve rikek si ri vap. ² Ainoinoai ke kapo angkoai luai si pakangai ani vap vongvong, na ria kipo uli pasal taun ani rikek, si selen i ananap, using kapo kun nasai ani kana ngau akorong. ³ Nambang a kapo mamaiten ta ka kun sula pok ani kana keve rikek val kapo abis ia ani keve rikek si ri vap. ⁴ Parik kapa angkoai luai si sikei ka atung akorong pok ia ta kirim ke, le na kala luk asan roron, parik luai. Kana songo ka serei le si God val Aron.

⁵ Au, asukang a Karisto kapa, parik katapa vil alava pok ia, asi kana katakai i sula, parik. Sikei vo songo ang ania kata songo ia asukang ke, **Kupo kag nat. Taun ke natala asereiai anim.** ⁶ Na

si mang vuk salsalik kapa kata mengen ia ta, **Numai, ku katakai i sula asikei. Na e iang ku bil val Melkisedek.** ⁷ Nat ke, si kana to aongos i pukun kata uli sokotuk serei si iuang voiang kapo angkoai si asapang ania pelek a mat. Kata aikut ia velai ani lum mata na tangis lava. Na kala longong kana tangis marai kana mamaila ro luai. ⁸ Kantanem katapo nat i God, sikei si kana naung ani mat, kata akalit ta kana lau i longong aro, ⁹ au na kamela serei atalupus luai. Na le iang ka tukul bung i kari to na vap aongos kipo longong aro ia, na kakaria na to asikei. ¹⁰ Using God kata atung ia ta nia ka katakai i sula asukang val Melkisedek.

Ago ta pataliung an ani keve roron

¹¹ Ani keve bil suke, namempo atogon mengen asi posong. Sikei namempo gule ta namem saka mengen an using kapo manas animi asi nas ania, using a vangang imi kapo kitmat. ¹² Mi arai, kalapo taun lenginang ani mi keve katakai i akalit, sikei mipo inongos taun a anguan atatai aro pok animi ta keve akalkalit i kana mengen a God lenginang mita lapo nas ia. Pua, mipo uli tutus lak, using mipo tav malangas ani lau i angan ani pok tutuman. ¹³ Using man a mang sikei kapo tutus lak, kapo tav nas aro ani akalkalit i laulauan korong. Io, kapo popo lik palau. ¹⁴ Sikei ri vap lava kipo angan a pok tutuman. Matan vap suke kipo malangas aro na lau i angan ani pok tutuman, asukang a kipo katak ta arai kinle ani roron ve rikek.

6

¹ Au kanat, tara ago ta uli dokot akit an si keve ainoai i akalkalit i Karisto, na tara ago ta anguan uli tutuanai an pok le. Tara pasal ane no asi ruduai ani tungtungan i matukal, using lenginang taralapo nas a matan akalkalit ang. Asukang ta pasal suai ani avibisan palau kovek i uai ina, lomlomon serei si God, ² asing tauia, aoro kunga lakat, ri matmat asi tadut pok, na an tung mete saupai si akamusai i taun. ³ E, man a God ka ainak anira, tara pasal ane no. ⁴ Using man riria vap ang a God katala amalmalangasai aniria, na kila luk a alilis ang le metekuku na ki atogon a Malanganto Gogoai, ⁵ na kitala namin kinle tapai ani mengen roron si God na kila arai ani mamain ta avibisan kitmat i akamusai i taun ke, ⁶ au na man kila pataliung a keve ro suke kitapo nas ia, kalapo tav angkoai luai aniria si anguan to atanginang na ki sasakol. Using kalapo asukang ta kilapo atakuk pok a nat i God kuli ngakputuk na kila nau varas ia e ring malangas. ⁷ Arai ani matang, man kapo uli usen aroron, ka pakangai aro ani nei roe. Asukang a sukalan ang ka uai, na vopo tauk i matang ka maramarak na ka angan. God sukana ka atauia na matang ang. ⁸ Sikei, man kapo uai ai ani kakaul na mang keve uriuri silo rikek palau, kapo kovek luai i oring asi uruk ani matang asukang. Sikei ki uli kilis ania, na si akamusai ina, ki ani suai aongos ania.

⁹ Keve tungamem ro luai, namempo arai ania ta kantanem a keve mengen madot lava ke animi, namempo lomlomon ta singimi parik kapa asukang, using milapo uai ai ani vilvil ato. ¹⁰ God

parik kapa igenen tav korong. Kapo tava ani arai mataba ani kami keve avibisan si kana asan, si kami keve lau i ngorem ve pakangai ani kana matan vap. Na mipo uli abis lak ania. ¹¹ Namempo buk alava ta nami aongos sik-sikei, mi uli akalitai animi pok ta mipo atokngai amadot, asukang mila malangas aro luai ta si akamusai ina mian luk a keve roron ang mitala uli atu mata taun ania. ¹² Na le iang mi tav marangan. Sikei mi ususing a vap ang nang kitala lomlomon na kipo tung akit. Vap ang ki taukai i mamain ta bil roron aongos ang a God katala agongon ia aniria.

Nas aro ani kana palapalatung a God

¹³ Arai, taun a God kata palapalatung ve Abaram, using katapo kovek luai i mangsikei kapo lakat ania ani ka atovala singina, au na **kala atovala akorong pok singina,** ¹⁴ **tutuman luai naka atautauia ua na naka apolokai alava ani matan tus e mung im.** ¹⁵ Au asukang e mung i kana la kokoai ananap aro, kala luk a roron ang. ¹⁶ Ri vap kipo uli atovala si mangsikei kapo lakat aniria asi vil akitmat luai ani mengen, au na anggegelai kala kamus. ¹⁷ Kana lomlomonai lava na God ta ka akalit aro na vap ang ki taukai ani bil roron ang ta kana lau i tutuman, au na kala atovala tatana pok. ¹⁸ Man kata posong palau ia, kapo angkoai using kapo igenen tava luai ani kapau vo sakol. Au na asi anguan vil akitmat luai ani kana palapalatung, kala atovala singina akorong pok. Asukang na lakat kuli tutuman suke, taralapo atogon a uruk tavirimok

luai, using taratala sip asi kara an teng akit si roron ang God kataala agongon ia anira tarapo uli atu lomlomon taun ania. ¹⁹ Nambang asukang a taralapo sapang aro luai na taralapo sinong akitmat, tarapo tav angkoai si taruk. Au na si oring asukang ke, tarapo atumata ta kapo bil val taralapo riuk lak kuvul ve Iesu taun a ring i tubat e mung ina i vakup ang. ²⁰ Iesu kataala pasal aino anira, using nia na ainoai katakai i sula. Na ka teng kana avibisan e iang asikei, val Melkisedek.

7

Melkisedek nia na katakai i sula

¹ Tara arai ani igenen ke **Melkisedek, tulava i Salem, na kapo katakai i sula dong ani God vopo lakat luai ang. Si taun Abaram katapo papok ane rina i kana anla raung suai tapai ani keve tulava ang, kamela poso atautauia ia e selen.** ² **Au na Abaram kala pagal suai ani sikei i va sangauli i kana togtogon aongos** i anla aunga le na kala alis ia tatana. Supsupai i asan ke ta tulava i korong. Au na **tulava i Salem.** Supsupai ina ta tulava i marip. ³ Kata kovek i tamana na rinana na kapo kovek ta mang si pulakai kata polok le singina. Kana to, kata kovek i tutapongai na akamusai ina, asukang val nat i God. Na kana abis si keve taun, katakai i sula.

⁴ Arai ani kana taviri lava na igenen ke, voike tivura ta Abaram kata alis ia ta sikei i va sangauli i kana keve bil aongos. ⁵ Ri Levi kitala luk a kirim ani katakai i sula, na pinipini ke kata matung aniria le nei Saupai asi luk ani sikei i

va sangauli le si ri vap, nang kipo angtasimal ve ria, matan tus i serei le si Abaram. ⁶ Sikei, igenen vo tav polok ke le si mangsikei i vap suke, Abaram kata alis ia ta va sangauli, na nia kala poso atautauia ia, vo taukai lak i mamain ta roron ang. ⁷ Kapo malangas aro luai ta vopo lakat suke kataala atautauia na vo ane kevkev ang. ⁸ Si mang oring nang a vasangauli ang kita alis ia si ri Levi, vap asi mat lak. Sikei si igenen taviri suke, tarapo malangas ta kata alis ia taun a igenen to. ⁹ Na ri Levi kapa, kantanem kipo vap po luk ani va sangauli, sikei kita kun alis kapa, using a Abaram kataala alis aniria. ¹⁰ Using si taun ang a Melkisedek kata duai a tivuria ta Abaram, ri Levi kitapo ago aongos lak asi serei.

¹¹ Man ri vap kita lapo talupus aro luai si avibisan si patvap ang si Levi, asukang val Saupai ang katapo matung aino aniria, marai sa na tarapo inongos taun a mang katakai i sula voike parik katapa polok si Aron, sikei kapo igenen asukang val Melkisedek? ¹² Using man kata atogon a sakol i kirim ang, io saupai kapa kala kun sakol. ¹³ Arai, igenen ke tarapo mengen tatana kata polok si mang patvap petekai, na kapo kovek luai lak i mangsikei le si patvap ang kata abis val katakai i sula. ¹⁴ Io, kapo malangas a oring ke using kara Volava kata polok si patvap ang si Iudas, na si patvap ang Moses katapo kovek luai i mengen ta ki abis val katakai i sula. ¹⁵ Au na oring ke kalapo malangas luai man tara arai ani katakai i sula tanginang voike kapo bil val Melkisedek. ¹⁶ Parik katapa serei katakai i sula tukulai ina si saupai i polokan le si mang patvap, parik. Sikei

tukulai ina using kana to kitmat asikei. ¹⁷ Using kapo mengen amalangas ta, **Numai, ku katakai i sula asikei, asukang val Melkisedek.** ¹⁸ Arai aro ania. Saupai i anongo kalapo pasal suai using kapo ngau na parik kapa angkoai si pakangai aro kapa anira. ¹⁹ Using a saupai parik kapa angkoai si vil atalupus aro ani mangsikei a bil. Sikei, akus tanginang i igenen roron ke kala sakol a nem kavang na taralapo atu lomlomon tatana using katala vil selen anira asi kara palak taun ani God.

²⁰ Na parik katapa serei kovek i atovala. Aino, ri katakai i sula, katapo kovek i atovala si teng akitmat ani kari tungtungan, ²¹ sikei ani igenen ke, kata atogon a vala tokos asukang ke, **Volava katala atovala, na parik luai kapa sakol kana lomlomonai, numai a katakai i sula asikei.**

²² Sukana Iesu akorong kata mela serei igenen asi kana me vil atutuman luai ani palatung roron.

²³ Si taun ang katapo uli atogon vap miang si kirim i katakai i sula, na kitapo mamat. Au na kari kirim kalapo kun kamus putuk palau.

²⁴ Sikei, using a Iesu kapo to asikei, kana kirim i katakai i sula kala kun ago asikei. ²⁵ Nambang a tukulai ina kapo angkoai luai si teng ato ani petau ang kipo auai kuvul ve nia si selen ang katala amatung ia taun a God ani ki teng a to asikei. Using nia kapo kun to asikei asi kana mengen ve God ani ri vap.

²⁶ Kara ainoai katakai sula vang kana, na kapo angkoai luai si pakangai aro anira. Using kapo daus, kapo kovek i oring asi mengen arikek ania singina, kapo rangrangis, kapo ago apetekai ani ri katakai i bil arikek, na God katala atung alakat ia

ane pangkul luai. ²⁷ Kapo tav bil val keve ainoai katakai i sula ang, ta ki uli sula ani ri manmanik si keve taun. Aino ina kipo sula ani kari lau rikek akorong, le lak na ki sula ani lau rikek si ri vap. Sikei nia parik, using kataka alis pok tatana ani ka mat, na alilis suke kapo angkoai aro asikei ani ri vap aongos. ²⁸ Arai, e kuluna i Saupai kipo atung a ri vap ani ki ainoai katakai i sula, vap ang kipo nas ani ngau korong. Sikei si taun ke, e mung i Saupai kala matung, God, si kana mengen madot kuvul velai ani atovala kala atung kana nat, ninia na igenen talupus luai asikei.

8

Iesu nia kara ainoai i katakai i sula metekuku

¹ Au na bil lava si kara mengen tatana asukang ke. Taralapo atogon kara ainoai katakai i sula kapo sinong e pangkul luai metekuku e palso i sinsinongan si vo tavirimok luai ang. ² Kana telan, kan abis si ring ang kapo atailai neina i lu i atung tul ang, lu ang a Volava akorong kata atung ia, parik ta lu ang nang kita kip atung ia e ke kuli vunep. ³ Keve ainoai katakai i sula aongos, kari saupai ta ki alis ri alilis na ki sula manmanik. Kara igenen kata kun asukang, using kata kun atogon bil ania si kana alis. ⁴ Io, man kata ago e kuli vunep, kala tav angkoai ta nia ka katakai i sula, using lenginang kalapo togon vap kipo alis ri alilis kuli saupai. ⁵ Kana na vap ke kipo abis nei lu voiang kapo kankanuai palau i ring atailai tutuman ang metekuku. Arai ania si pinipini ang a God kata alis a Moses tatana si pangau ang

kalapo usausa si kip atung ani lu i atung tul ang, **Ku aiveven akit aro ta ku abis ia angkoai aro luai val kankanuai ang nata akalit ua tatana lakat kuli mulang.** ⁶ Sikei, kana vang, kara igenen kalapo atogon abis. Kana abis kapo aunai ro na kapo soliu kari keve avibisan. Using a sa? Using e iang kalapo atogon a palatung tanginang ro, nang kapo kokelai kuli mengen roron ang ta tara an taukai i keve roron, igenen ke kapo mengen anira si palpal i palatung ang tatana.

⁷ Arai, man a ainoai i palatung katapo angkoai aro palau, parik kalapa inongos taun a anu tanginang ke. ⁸ Asukang a God katala kinle kari inongos na kala mengen asukang ke, **Mi longong, nau a Volava napo antok ta ka serei lak a taun ani naka abis a palatung tanginang kuvul ve ri Israel na ri Iudas.** ⁹ Na parik kalapa asukang val palatung kavang ang, nang nata abis ia ve keve tivuria. Using si taun ang nata ausingai aniria pelek a Aigipto parik kitapa using aro na mengen i palatung ang, na nala atolongon iria. Nau a Volava napo mengen. ¹⁰ Nau a Volava napo antok ta e mung i taun ang, palatung ke naka itoitonai ania ve ri Israel, kapo bil i taun tanginang ke na kala sakol a keve bil kavang suke. Ka asukang ke. Naka adokot kag keve pinipini e lomlomonai iria, ani ki sinong akit e vingaria. Nau naka God aniria, na ria kakag ta vap. ¹¹ Na e iang parik kalapa anguan inongos taun an ani ki mengen a keve tungaria ta mi pasal taun a Volava, using riria aongos kilapo nas

iau, tutapongai le si ri vap lava na ane si ri vap lik kapa. ¹² **Using naka ngorem iria si kari keve lau rikek na naka lomon taun luai aniria.** ¹³ Taun kapo kin a vuk mengen suke **tanginang**, supsupai ina ta anu aino ang kalapo kavang, na bil kavang kala tamus suai palau.

9

Soturungai e kevkev na e pangkul

¹ Au kala ro. Si ainoai i palatung ang kapa, kata atogon a keve saupai asi abis using ania, na lu i atung ang ta ri vap. ² Si ainoai i palpal lu ang kita kin ia ta ring i atailai na ki itoitonai ania ta ka atogon a tutungan i malangas, na pata, kuvul ve keve vuk saui i la akaongai. ³ Au na e mung i vapongua i vakup ang kapo atogon a vuk oring kipo kin ia ta Ring Atailai Luai. ⁴ Si oring ang kapo atogon a pata i gol ipo ani bil sain roron, na asiang ang kita abis ia ta gol aongos e komo, voiang a keve bil ke kipo siang neina. Avubus i gol na mana neina, na vuk kipa po urung ang si Aron, na ngono vuk iat ang kita salik a palatung ang kuluna. ⁵ Na lakat e kuluna i asiang ang, kankanuai i ngono igenen vopo uli tung ang ngere God na vangarilong kapo ere talang a vuk oring ang rikek kataala tamus singina. Parik tarapa angkoai si mengen avunga luai ta keve bil ke kana.

⁶ Au keve bil suke kitala itoitonai ania, na ri katakai i sula kipo uli palak si keve taun nei palpal ina i lu ang e kevkev asi an abis ani kari keve avibisan. ⁷ Sikei, palpal ina i lu ang e pangkul, ainoai katakai i sula papalik kapo palak

neina si sikei a taun palau nei liuan i sikei a matas. Sikei, ka ago ta palak an kovek i rangai i manmanik i la daung le, using a rangai ang, kan serei mete God tatana ani kana lau rikek, na ani rikek ang ri vap kipo abis tav nas ania. ⁸ Sukana, Malanganto Gogoai kata so akalitai ani oring ke ta selen ang ane nei Ring Atailai Luai parik katapa malangas lak si taun ang a ainoai i lu i atung tul ang katapo ago singina. ⁹ Au bil suke kapo kankanuai kakara si taun ke anginang, using taun ang kitapo uli abis ani kari keve avibisan i alilis na sula taun ani God, sikei riria vap po serei ang mete God kitapo tav kala aro luai. ¹⁰ Using si keve avibisan ang katapo atogon a mamain ta saupai pulakai i pukun, asukang ta pok, laman asi inum na mang keve laulauan i asising ani pukun. Keve saupai ang kitapo ro lik palau si taun ang aino, kokoai ani bil tanginang ke ka serei.

¹¹ Au sikei, Karisto vang kana kataala serei, ainoai katakai i sula si itoitonai ani keve bil roron volapo serei ke. Na kataala palak luai ane neina i lu i atung tul ang voiang kapo roron na kapo talupus luai, parik katapa abis ia ri vap, na parik kapa lu i kuli rina ke. ¹² Taun ang kata palak ane nei Ring Atailai Luai, kana roron si palak parik katapa tukulai ina using a rangai i bulumakau vo me, parik. Sikei tukulai ina si rangai ina akorong pok. Na taun ang kata palak, ka amatan sikei palau a palak, na kala vil akorong a samui i ri vap aongos asikei. ¹³ Arai, aino kitapo uli raung ani ri me na ri bulumakau, vo ki sula na bulumakau aina tanginang na ki luk a rangai na vuta ina si me aivis ani ri vap tatana si akala tapai aniria si

kari lau rikek. ¹⁴ Sikei si roron i rangai i Karisto kapo soliu luai, using si kitmat i Malanganto vo ago asikei ang, kata alis pok tatana asukang val alilis daus luai serei si God, na e iang kala angkoai luai si galui adaus ani vingara na ka vil suai ani kara mamain ta laulauan mat, ani tara abis ani God vopo to ang.

¹⁵ Si oring suke vanang, Karisto kalapo igenen i liuan asi mengen si palpal i palatung tanginang ang. Na asukang ria vap i la songo ang kila tauk i mamain ta roron si to asikei. Using katala mat si samui ani mamain ta lau rikek ang kita abis ia si ainoai i palatung. ¹⁶ Arai, man a pongua na igenen kilongtala palatung ta mang anu ka luk a togtogon si mang anu e mung i kana la mat, io, vapongua i igenen parik kapa tauk korong i keve bil ang tung si anu aino ang kala mat. ¹⁷ Using a palatung asukang suke ka serei atutuman papalik man a mangsikei kala mat.

¹⁸ Kapo asukang palau si ainoai i palatung ang kapa, using katapo inongos taun a rangai asi vil amadot ania. ¹⁹ Asukang ke. Taun a Moses katala palas dong ri vap ta keve pinipini i nei Saupai, kata luk a mang matan rangai i bulumakau vo me, na kata tol kuvul ia ve laman, ka luk a ngakan i usopo kuvul ve ung i sipsip na ka abui ia neina i rangai. Au na ivis i rangai ang ka ane kuli buk na ane si ri vap kapa. ²⁰ Na kala antok ta kana na **rangai ke kapo akanangai i palatung ke liuan imi ve God, asi kami longong ania val katala antok.** ²¹ Na kala kun aivis ani lu kapa asukang kuvul ve keve usausan ang e neina si abis ani keve avibisan ang. ²² Au na ani mang matan bil

miang kapa, buk i saupai kapo mengen ta ka daus marai rangai. Na man a rangai parik kapa saling, God parik kapa angkoai si mus suai ani rikek.

Karisto kata sula pok tatana anira

²³ Asukang a tarapo arai ta keve bil suke kipo kankanuai i keve bil i metekuku, na kitapo vil adaus iria ta rangai i ri manmanik. Sikei si bil tutuman luai e metekuku, kalapo daus using a alilis ang kapo aunai roron ani matan alilis kavang ang. ²⁴ Arai ani Karisto. Parik katapa palak ane neina i ring po atailai ang, ring ang ri vap kita atung ia, parik. Kata palak aongos luai taun a ring i atailai tutuman e metekuku ani kan tu aserei e matana i God si palpal ang singira ri vap. ²⁵ Na mang anu, parik katapa alis pok tatana amatan miang, asukang val ainoai katakai i sula kitapo uli riuk lak si keve matas taun a ring atailai luai, na kipo luk a rangai i ri manmanik, na parik ta rangai iria akorong. ²⁶ Parik. Using man kata bil asukang val matan katakai i sula aino ang, oro kala uli kui si volo taun ang tutupongai le si taun i asisinong, sikei parik. Ring sikei palau a taun, kana si akamusai i taun ke kamela serei nei ring malangas ani kame lis pok ia taun a mat, na si oring suke kala mus suai ani rikek. ²⁷ Tarapo nas aro ta tara mat amatan sikei, na e mung ina, saupai. ²⁸ Au asukang a Karisto kapa, kata kun lis pok tatana a matan sikei palau, ani ka sunguk a keve rikek si ri vap aongos. Ka papok lak nang. Parik kapa serei si kana me anguan sunguk an ani rikek, parik. Sikei ka serei si me teng ato aniria, vap po atumata ang ania ta uruk.

10

¹ Arai, saupai kapo tav angkoai luai si vil atalupus ani vap ang kipo buk pasal asung ani God. Kapo uli mengen palau aniria ta kari avibisan i sula ani keve matas aongos ka uli sikei palau a laulauan. Abis ke kapo kankanuai palau i keve bil roron ang lak ki serei, na matan avibisan suke kilapo bil palau. ² Man a Saupai kata angkoai aro, oro na matan avibisan i sula ke kala kun kamus lenginang, using ri vap man kime lapo pasal taun a God lenginang kilapo daus aongos, na parik kipa anguan lomlomonai maiten an si kari keve lau rikek. ³ Parik, using si matan avibisan i sula ang nang, keve matas kipo uli lomlomonai pok lak ani kari keve rikek. ⁴ Using a rangai i bulumakau kuvul ve me kapo tav angkoai luai si mus suai ani rikek.

⁵ Asukang a si kana serei kuli rina kata antok asukang ke. **Kuta misag ani ri alilis na ri manmanik i sula. Sikei kutala itoitonai ania ta naka atogon a pukun.** ⁶ **Ani ri manmanik kitapo sula ia ani lau rikek, kuta tav mara-marak ania.** ⁷ **Au nala antok, arai God, nata mela serei asi kag me abis angkoai luai si kam vubuk. Kitala salik ia nei buk asukang anig.** ⁸ Au, sukana kana ainoai posong ta **keve alilis ve ri manmanik i sula ani lau rikek kupo tav buk aniria**, kapo mengen nang ta keve abis ang, saupai kapo uli mengen ta abis ania. ⁹ Au na kala antok kapa ta, **arai, nata mela serei asi kag me abis angkoai luai si kam vubuk.** Si oring suke kala luk suai ani ainoai i selen asi kana amatung ani va pongua ina. ¹⁰ Io, Iesu Karisto katala abis

using aro luai taun a vubuk suke na kala alis a pukun ina ani ka mat amatan sikei palau ani keve taun, na asukang vang kala vil adaus ira.

¹¹ Ri katakai i sula aongos kipo uli telan si kari abis i vil alilis ani keve taun keve taun. Kipo uli sula ani ri manmanik na kapo tav angkokoai si mus suai ani lau rikek. ¹² Sikei Iesu katala alis pok tatana ani ka mat ani lau rikek amatan sikei palau ani keve taun. Au na kalapo sinong e palso i God ¹³ na kapo sinong kokoai tung si taun ang, vap po petau ang ania kime koskosai e ngono kakina. ¹⁴ Io, asukang vang si kana amatan sikei a lis pok ke tatana, katala vil adaus a vap ang asi kari talupus aro asikei.

¹⁵ Na Malanganto Gogoai kapo kun mengen atutuman luai anira ta keve mengen ke asukang ke, ¹⁶ **E mung i taun ang, naka itoitonai ani palatung kuvul ve ria asukang ke. Volava kapo antok. Naka adokot kag keve pinipini e lomlomonai iria, ani ka sinong akit e vingaria.** ¹⁷ **Na kari keve lau rikek kuvul ve avibisan i putuk saupai, naka lomom suai ania.** ¹⁸ Io, katala lomom suai lenginang ani keve avibisan rikek ang, asukang vang a parik kapa anguan inongos taun an ani avibisan i sula ani rikek.

Ago ta pataliung ani Iesu

¹⁹ Io keve tungag, kalapo asukang ke vang kana anginang ta le si rangai i Iesu taralapo angkoai si palak ane nei ring po atailai ang velai ani vinga talupus ro, ²⁰ using katala iton a selen tanginang anira taun a to ane nei ring ang e

mung ina i vakup ang ta kata lis pok ta pukun ina. ²¹ Ikelik, nia kapo ainoai luai katakai i sula, nia kapo aiveven kana vap a God. ²² Au kala ro, tara pasal asung alak kuvul velai ani vinga atutuman ka kokelai lakat kuli lomlomon kapo kirol atutuman aro. Parik tarapa anguan nasai an ani mamaiten i rikek nei vingara, marai i ivis i rangai ina, na pukun ira kala asising adaus ia ta laman gogoai. ²³ Kapo ro tara teng akit si keve bil ang nang taratala mengen tatana na tarapo atung a matara singina, na e iang tara ago ta malum an. Using katala mengen nang ta e iang ka atogon lak a keve bil roron, na kana mengen asukang ke vola atutuman luai. ²⁴ Kapo ro tara uli lomlomonai selen i ngangaiga ani mang matan asi ngorem angpokpokai na asi abis ani laulauan roron. ²⁵ Na tara ago ta atolongon ani laulauan ro i serei akuvul asukang val mang vap kipo abis ia, ka ago. Sikei tara ngangaiga angpokpokai anira. Kapo ro ta tara uli dual aro tatana using mipo arai ta kalapo angasungai nang a taun.

²⁶ Using taratala luk a nas kirol roron tutuman lenginang. Au kanat, man tarapo uli lomlomonai maramarak si uli abis ani rikek, pua kala kovek luai ta mang ring rangai ani matan rikek asukang, ²⁷ sikei leng tavirimok lava ani saupai na kut madot lava asi ni suai aongos ani vap po petau ang ani God. ²⁸ Man ta mang matan kipo putuk a sausaupai si Moses, na e iang kapo atogon a pongua vo potol a igenen kita arai ania, igenen ang, ki vil punuk ia, ka kovek i ngorem. ²⁹ Au, arai si oring suke mang matan kipo lomlomonai

palau ani kana nat a God, na kipo arai ani rangai i palatung ang, voiang kapo amalangasai ani abis lava luai ang a God katala abis ia si vil adaus aniria, val kapo bil palau. Au na e iang kipo nau varas a roron tavirimok suke si Malanganto. Pua, vola kitmat luai ta kari amiming. ³⁰ Arai, tarapo nas a igenen vo antok ang ta, **Ngatat kakag papalik. Nau naka ngenget pok.** Na kala antok kapa ta, **Volava nia ka saupai ani kana vap.** ³¹ Man a God vopo uli to ke, katala teng akit ua asi kana amiming anim, iuang kula atogon kam ring asi leng alava luai.

³² Lomon akit a taun ang mita luk a malangas ang singina, kitala vil akui alava imi na mita tung akit singina. ³³ Kitala mengen arikek animi, na ki vil akui a pukun imi e mataria i ri vap. Mita pakangai ani vap ang nang kita vil akui iria. ³⁴ Petau ang nang kita alakai aniria si vilvil akui, mita tang taun iria. Taun ang kita aunga suai ani kami keve togtogon kuvul ve luk pakang animi ta roe, mitapo uruk palau using kami lapo nas ta lenginang milapo tauk i tauia roron asikei ang. ³⁵ Asukang vang, mi ago ta atolongon palau an ani tutuman ke milapo nas ia. Tung akitmat kuluna na mi an luk lak a seupok lava. ³⁶ Mipo inongos taun a laulauan ro i tung akitmat ke, ani man asukang, mila aupele angkokoai val kana vubuk a God na mila luk a roron ang katala antok tatana asukang ke. ³⁷ **Arai, parik kapa taun vunga luai, na iuang kame serei. Ka serei atutuman nang. Ka tav amomole.** ³⁸ **Sikei si kag igenen korong, nia ka to lak using kapo lomlomon**

tatag. Na man ka rudun asua pok, nala tav maramarak luai ania. ³⁹ Sikei tara, parik tarapa rudun asua pok asukang, ani God kame vil arikek ira, parik. Sikei tara na matan vap ke tarapo lomlomon, ka teng ato ira.

11

Lomlomon

¹ Lomlomon, nia na matukal i lomlomonai, nang tarapo atu mata using ia velai ani nas aro ta kapo tutuman, kantanem parik lak tarapa arai ani bil ang ta matara. ² Bil ke vang kana na petau aino kita asananan ro tatana.

³ Si lomlomon taralapo nas ta God kata posong palau a vuk mengen na kuli rina ke kala serei. Asukang ta kata piruma na keve bil tarapo arai korong aniria ta bil palau.

⁴ Si lomlomon, Abel kata sula kana alilis taun a God, kata roron e matana ani anu ang si Kain. Na le iang God kala mengen amalangas ta Abel kapo igenen korong. Kapo asukang palau ta kantanem katala mat, kana kapo mengen lak marai kana lomlomon. ⁵ Si lomlomon, Enok parik katapa mat, **using a God kata songo alak ia ane pangkul, na kilapo gule ia.** Using e no i kana songo ania, **kata akalitai amalangas aro ta God kata lapo uruk ania.** ⁶ Man kapo kovek i lomlomon, ka tav angkoai luai si auruk ani God. Using kapo mamaiten ta si ka serei si God, ka lomlomon ta God kapo to na ka seupok aro luai aniria kipo dual ta pasal asung ania. ⁷ Si lomlomon, Noa nang a God kata langalanga ia ta keve bil ang kapo tav arai lak ania ki serei, na

kala itoitonai ani perengan ta lolokovo roron ani God, ani ka teng ato kana matan vap. Si kana lomlomon Noa kata atere na kuli rina ta kapo ago asi mat. Na God kala atogon a Noa ta bil roron ke, kala taot ia val igenen korong e matana, using kata lomlomon.

⁸ Si lomlomon, Abaram kata longong a songo si God ani ka pasal taun a rina ang ka taukai lak ina. Kala tadut kantanem katapo tav malangas ta kapo pasal ane voi nang. ⁹ Si kana lomlomon, katan lapo ago nei rina i sokoung na katapo ago nei lu i vakup val ri Isak ve Iakov. Ngono isuke kapa kilongtapo kun ararai ane no asi luk ani roron ang a God kata mengen tatana aino. ¹⁰ Using parik katapa pien rina e ke kuli rina asi ago akit. Katapo kokoai palau ani rina ang e pangkul God katala itoitonai ani kelkelai ina na ka kip atung ia. ¹¹ Si lomlomon, kantanem kata lapo lapan, na Sara katapo ngolo kapa, kata arai korong ane no ta iuang vo antok ang ania ta ka atogon nat lak, kapo tutuman kana mengen. ¹² Na le iang kala serei ta le si ring sikei palau a igenen suke, volapo lapan angkokoai si mat ang, katala apolok a matan vap ke kala duk luai val ri kalto e metekuku tav angkoai si taot masuk aniria, asukang val kone i ngerelo.

¹³ Vap aongos suke kitapo uli atu lomlomon ane no na kila mat putuk. Kitapo tav luk lak ani keve bil roron ang a God katala antok tatana, sikei kitala arai korong aniria lenginang ane ring vunga na kilapo maramarak ania. Na kilapo mengen amalangas ta riria pok kipo ago val sokoung palau kuli rina ke, asukang val kita kirikai aniria

si kari rina. ¹⁴ Taun kipo mengen amalangas asukang ke, tarapo arai korong ta kitapo gulegule na rina ang kakaria atutuman luai. ¹⁵ Na kitapo tav lomlomonai amadot ani rina ang kita pasal pelek ia, parik. Using man kata bil asukang, oro kimela papok. ¹⁶ Kita lapo vubuk using a rina ang e metekuku, kapo roron luai ani rina ang kita ago aino singina. Asukang a God parik kapa lolokovo ani ki posong ia ta kapo kari God, using kataa usausa na rina lenginang aniria.

¹⁷ Si lomlomon, Abaram, taun a God kata atokngai ania ani ka sula lis ia ta Isak val alilis ane singina, lenginang kataa nas a keve palatung ang si God, sikei kala lis ta nat ke kapo ring sikei palau luai a nat. ¹⁸ Kantanem a God kataa antok aino ta, **Le si Isak, matan tus e mung ki asanan.** ¹⁹ Using kapo lomlomon ta God ka teng ato pok ia. Asukang a si kana lomlomon kitmat kala teng ato pok kana nat. ²⁰ Si lomlomon, Isak kata poso atautauia ri Iakov ve Esau ani keve bil miang ang ki serei lak. ²¹ Si lomlomon, taun a Iakov kata lapo usausa asi kana mat, kala atautauia kana ngono nat a Iosep. **Na kala teng akit si kana kipa na ka tuturung e matana i Volava.** ²² Si lomlomon, Iosep, taun kata lapo usausa asi kana mat, kala lomlomonai ane no ani kari soung ri Israel, na kala alis a pinipini ani tuan ina.

²³ Si lomlomon, Moses, kita ingus ia, tamana ve rinana kilongta amunai ania si potol a ulen, using kilongtala arai kinle ta kapo nat petekai luai, na kilongta tav leng kapa ani saupai si tulava ang. ²⁴ Si lomlomon, Moses, si kana lapo igenen lava, kata tav ainak ani ki posong ia ta rinana ta

kavulik ang si Parao, ²⁵ sikei kata pilak ta nia ka kui kuvul ve kana vap a God, na uruk kudik palau using ani lau rikek, ka ago. ²⁶ Na lau i mirik ani igenen i akanangai ta God, kata taot ia ta kapo ro palau, using e iang ka luk a tauia lava ani keve tauia ang e Aigipto. Using katapo ararai ane no using ani seupok ang. ²⁷ Si lomlomon kala soung pelek a Aigipto velai ani tav leng ani kana marala na tulava, using katapo tun korong a iuang tarapo tav arai korong ania, na le iang kala tung akit. ²⁸ Si lomlomon, kata teng a matan angan i liuluai ang na ki aivis kari keve lu ta rangai, ani vopo vil punuk ani ri matavunim ang, ka ago ta sigil an aniria. ²⁹ Si lomlomon kita paputuk a Laman Melek val ring kolo. Na ri Aigipto ki atokngai asi me sakam aniria na kimela lus mat aongos. ³⁰ Si lomlomon, kita ulit a omo ang e Ieriko amatan limalengua na kala so ngomai. ³¹ Si lomlomon, Rav, aina vopo atos pok ang ta pukun ina, parik kata lapa mat kuvul ve vap tav lomlomon ang, using kata aiveven aro na ngono igenen an ararai musik ang.

³² Sa lak si kag mengen tatana? Napo antok ta, ka kovek i taun anig si akuskus ta kari lomlomon a petau ke, Gedeon, Barak, Samson, Ieptae, David, Samuel na keve katakai kus amalangas. ³³ Sukana ria, si kari lomlomon, kita ngapasuk korong a mang keve vainagoan miang. Kita saupai using a keve selen korong. Kita sesel korong a roron ang God kata atutuvala aniria tatana. Kita ngau pagum a amangaria i ri laion. ³⁴ Kita ripus korong a kurkurilap i ureurek i kut.

Kita sapang si redelekan i samele. Na man kita lapo malum, God kapo arudualan pok iria, na kipo anguan serei amadot pok an si visvis. Na kilapo lu suai korong ani vap i mang keve rina petekai po angvis ang ve ria. ³⁵ Mang matan aina kita lapo arai pok ani kari keve vap ila tapasuk pok le si mat. Mang matan kita vil akui arikek luai aniria, sikei kita misag ani to, using e mung ki tadut pelek a matmat lak si taun roron ang e mung. ³⁶ Mang matan kita duai a kurek rikek, ki saup iria, na mang matan ki got iria taun a vilvil akui. ³⁷ Ki li punuk a mang matan ta iat, ki ngapagal a mang matan, ki raung iria ta samele i visvis. Ki pasal angpok pulakai, kavat ta vakup visuk luai. Kitala aunai logo, kitala vil akui luai aniria, velai ani mirik kapa aniria. ³⁸ Petau ke, kuli rina parik katapa tun kinle iria. Kita ago arikek nei ring varasai palau, ane si keve mulang, ane nei keve wakil, na ane nei mang keve mata kapa nei roe.

³⁹ Ria aongos ang nang God kata posong iria ta kipo vap korong e matana marai kari lomlomon. Sikei parik kita lapa luk korong a bil roron ang God katala usausa ia aniria. ⁴⁰ Using a God katala itoiton a bil kapo aunai ro luai ani kame atalupus ira aongos kuvul ve ria.

12

Volava kapo koros akorong ira

¹ Asukang a tarapo arai ta vatvat lava i petau akus atutuman suke kipo tikon aulitai anira. Kapo ro tara asuai luai ani matan bil ang kapo

uli tutubat anira, lau rikek vopo kun vilvil angau ke, asi kara sang aro ta makos i lomlomonai neina i angasangai volapo matung ke anira. ² Kapo ro tara tun akitmat a Iesu, nia vo tukulai i vil aro ani kara lomlomon, iuang si kana uruk palau kata asalak a maiten i mat kuli ngakputuk, kantanem a mimitikan luai ina, kalapo sinong e palso i kana sinsinongan a God. ³ Io, mi lomlomonai vang ania, using katala asalak a mamaiten lava, taun ang ri vap rikek kita marala ia singina. Asukang a mi ago ta mamal na mamakus an.

⁴ Si kami po angvisvis lak ve rikek, parik kita lapa asaling a rangai imi, parik. ⁵ Na milapo lomlon taun a mengen i asumsumal ang animi val mipo kana inatus asukang ke, **Kag nat, ku ago ta sumang an, man a Volava ka tatapokai anim.** Na man ka varas ua, vingam ka ago ta ngau an. ⁶ Arai, using a vap ang a Volava kapo buk iria, kapo tatapokai aniria. Na taun kapo posong iria ta kakana ta inatus, kapo ngamngamis iria. ⁷ Mi sinong akos aro, neina i keve sasaup ke, using kapo kana selen nang a God i vil akorong animi. God kapo arai korong animi val kana inatus. Arai, saka nat kavulik an kana, tamana kapo tav ngamngamis korong ania? Kapo kovek. ⁸ Au na man parik kapa ngamis imi val mang petau ang kitala kun luk ani ngamngamis ke? Pua, milapo inatus maltavpini, na parik kakana akorong. ⁹ Na kapa, keve tamara i kuli vunep ke, kita ngamis ira na tarata mamaila aniria singina. Au sa, parik kapa roron a vil alik anira serei si tamara roron i malanganto ani tara an to? ¹⁰ Keve tamara kita ngamis ira si vuk

taun kudik palau, val kitapo lomom ia ta kapo ro asukang. Sikei nia kapo ngamis asi pakangai anira, asi kara serei adaus val nia. ¹¹ Kapo tutuman, si taun ke parik tarapa lomom ia ta ngamngamis kapo bil asi auruk ani mangsikei, parik. Asi vil alik palau ania. Sikei parik, God nang kapo iton kara to, ani e mung tara uai ai ani lau korong ve marip.

¹² Asukang vang, mi anguan koros an ani kungami ve kakimi volapo lau pepe ang. ¹³ Mi itoiton selen korong ani kakimi si pasal, ani ka ago na kak soles ang kan uak arikek luai singina, sikei asi kana polok aro pok.

Ago ta arai apalau ani kana roron a God

¹⁴ Mi dual aro asi kami to amarip kuvul ve ri vap aongos, na asi kami daus, using kapo kovek luai i sikei kan tung e matana i Volava man parik kapa daus. ¹⁵ Mi aiveven kapa ani ka ago ta sikei imi ka uak putuk pelek kana roron a God, na naging mal kapa ka ago ta polok an singimi, asi sogoeng na vil avisuk ani vap miang. ¹⁶ Au na mi aiveven kapa ta ka ago ta mangsikei ka igenen panik, vo tav mamaila ani God val Esau, using kata atos ta kana kirim i ainoinoai pat si kana tauk i togtogon ang si tamana ani ka amarai ani men pok lik. ¹⁷ Using mipon nas ta e mung kala buk pok ia, na kala tangis using ia. Sikei, parik luai kipa angkoai si sakol ani lomomonai iria asi lis ania.

¹⁸ Using parik milapa anguan pasal taun ani mulang ang kapo kitmat luai si sigil ania, na kapo ureurek ta kut, na kapo vong itum lava, kuvul

ve malu kitmat. ¹⁹ Ki longong a kalinga lava i taungai, na kalingana i mang keve mengen e iang. Taun kila longong a keve mengen i anonok ang, kila sokotuk ia ta ka ago ta anguan apepege an aniria, ²⁰ using kipo leng alava luai si arai ta **man kapa na manmanik ka sigil a mulang ang, ki li punuk ia ta iat.** ²¹ Kana na ararai lelangan ke kata vil a Moses na kala kun antok kapa ta, **Napo leng** na napo tetek alava luai.

²² Sikei, mita lapo akik kak taun a Mulang ang e Sion, nang a Ierusalem ang metekuku, kana ring a God to i po ago, na petau duk luai ri angelo, parik kapa angkoai si taot korong aniria, kipo uruk kuvul e iang. ²³ Mitala palak si kuvkuvulan ang si kana posong sang a God, ria ang nang kari keve asan kitala salik ia metekuku. Mita lapo pasal taun a God katakai i saupai si ri vap aongos, na taun kapa na malanganto iria keve katakai i korong, riria ang nang God katakai vil atalupus iria. ²⁴ Na taun a Iesu vopo mengen itoitonai ang anira si palpal i palatung tanginang ang, na rangai ina kata ivis imi, kalingana kapo kitmat luai ani rangai i Abel.

²⁵ Mi aiveven aro imi, ani mi ago ta longogel an ani vopo mengen ke. Using a vap longogel ani mengen i anonok ke kuli rina parik kita lapa to. Kitala kovek i oring i mun ani saupai i mat. Na tara kapa, man tara taval pelek a vopo anonok ke anira le metekuku, tara ane voi? Tara puka akorong palau. ²⁶ Si taun ang aino, kalingana kata aruk a kuli rina. Sikei kana kapo mengen akit asukang ke, **Naka anguan aruk lak ani kuli vunep, na parik ta kuli vunep papalik,**

sikei metekuku kapa, ka kun mimo. ²⁷ Vuk mengen suke, anguan an, supsupai ina ta man ka mimo, keve bil ke tarapo arai aniria, ki tamus suai aongos. Na saka keve bil an kapo tav angkoai si aruk but aniria, ki tung e iang. ²⁸ Asukang a taratala teng akit si vainagoan ang kakara, kapo tav angkoai si aruk but ania. Kapo ro tara posong aro luai si God ta taratala longong serei singina ta mamaila na lolokovo kapa, ²⁹ using kara God, ninia na kut si ni suai ani keve bil aongos.

13

Avibisan God kapo uruk ania

¹ Kapo ro ta lau i vinga ro nei liuan i angtasimal ka uli ago singimi. ² Mi ago ta atolongon ani lau ro i songo alak ani ri sokoung taun imi, using si selen ang, mang matan vap kitala songo alak ri angelo, na kitapo tav nas aro ta ri si nang. ³ Mi lomom iria nei lu i akangbat, val nami mipom kun ago nei akangbat. Na riria kipo vil akui iria, val kita vil akui kapa imi. ⁴ Ri vap aongos ki mamaila aro ani sinsinong i osongon, na pata i osongon ka daus, using God ka saupai lak aniria kipo panik vo putuk osongon. ⁵ Mi aiveven aro kami to ani mi kalakala pelek a vubuk using ani kapkap. Mi masung ta sa milapo atogon ia lenginang. Using nia kata antok, **Naka tav papelek animi. Parik luai napa angkoai si atolongon palau animi.** ⁶ Na asukang tarapo mengen velai ani lomom ro ta, **Volava ninia kapo kag katakai i pakangai, na parik napa angkoai si leng.** Mang saka

bil rikek an ri vap kipo angkoai si abis ania singig?

⁷ Mi lomom iria kami keve ainoinoi, ria kita akusku imi ta kana mengena a God. Mi arai ani uai i kari selen i to, na mi kusil kari lomlomom. ⁸ Iesu Karisto kapo angkokoai palau anongo, kana, na si keve taun. ⁹ Ani matan akalkalit po anglok pulakai ang, ka ago luai ta tipo suai pulakai animi. Using taratala ainak ta kana roron ka akikit a vingara. Na ususing ani akalkalit i pok, parik. Using kapo tav pakangai luai aniria kipo uli using ania. ¹⁰ Taralapo atogon a mangsikei a pata petekai i sula, pata ke ria kita abis aino si lu i atung tul ang kipo kovek i ro asi angan singina. ¹¹ Using ainoi katakai sula kata luk a rangai i ri manmanik taun a ring ang kapo Atailai Luai, ani kian alis ia ani rikek. Sikei, si pukun i manmanik kipo sula ataliung ia e komo. ¹² Iesu kapa, kata kun mat ataliung ani mete takaman i rina ang, asi kana vil adaus ani ri vap ta rangai ina pok. ¹³ Kanat, tara kun pasal taun ania e taung i rina, na tara asalak kuvul ve nia na mimirikukan ang kata asalak ia. ¹⁴ Using e ke kuli vunep, tarapo kovek i rina asi ago asikei, sikei tarapo atu mata ani rina ang lak ani kakara. ¹⁵ Asukang na si Iesu, kapo ro tara uli sula serei si God ta kara alilis i alatun ania, si kara keve mengena i alatun ani kana asan lava na Iesu. ¹⁶ Mi ago ta lomom taun ani abis ani keve avibisan roron, asi pakangai ani mang matan vap le si kami togtogon, using kapo asukang ta kapo alilis ane si God, na kapo maramarak ania.

¹⁷ Longong aro kami keve ainoinoi. Mi vil alik

imi e mataria, using nang kipo tu ainoai animi si kami to i malanganto. Kian akus lak e mung ta kita saka aiveven an animi. Longong aro iria asi kari maramarak ani kari abis i aiveven, vei nganing mila vil amakus iria, au na kari makus kala tav pakangai luai animi.

¹⁸ Mi sokotuk a God, ani kame pakangai animem, using namempo nas aro luai ta kapo kovek i oring asi mengen arikek animem singina. Na kamem vubuk ta namem uli teng ani kamem keve avibisan aongos si selen kapo daus aro. ¹⁹ Napo buk alava luai ta mi sokotuk a God, ani name serei sumasuma pok singimi.

Akamusai i posong ro

²⁰ Io, God kapo tukul bung i marip, using le si rangai i palatung tutokos ang, God katale tak ataduk pok kara Volava Iesu pelek a matmat, katakai i aiveven sipsip lava luai, ²¹ na kag sokotuk ta, God ka lis imi ta mamain ta bil ro aongos, asi kami abis aro, angkokoai si kana vubuk. Na e iang, kitmat ina kapo abis si kara to, na tara uai lak ani manik ang ka uruk singina. Keve bil aongos ke God ka abis ia using a Iesu Karisto papalik, kana asan ka uli tavirimok luai asikei. Tutuman luai.

²² Io, keve tungag, napo buk alava luai ta mi longong aro na pinipini ke natala salik ia animi, using nata lapo lau salik som palau ania taun imi. ²³ Napo buk mengen amalangas animi ta tungara ta Timoteo, kitale akala ia. Man kamela serei singig sumasuma, namemlong kuvul, namemlonganla serei singimi.

²⁴ Lis kag posong ro si kami keve ainoinoai, na taun a petau daus aongos ang. Ri Italia kana, kipo lis kari posong ro ane singimi. ²⁵ Kana roron a God ka auai ve nami aongos.

**AKUS RO NA PALATUNG TANGINANG ANI
IESU KARISTO**
**Genesis, Ruth, Jonah, and The New Testament in the
Tungag Language of Papua New Guinea**
**Sampela hap Buk Baibel long tokples Tungag long
Niugini**

Copyright © 1998, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tungag

Dialect: Tungag

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

5b87685b-ebca-5005-ae7-e66d05146339